

Ім'я на заводській стелі пам'яті

✓ Ксенія Іларіонівна Саленко.

← (Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Полягли батько й син...

ДО ЛАВ регулярної армії Якова Саленка було призвано Онуфріївським райвійськкоматом 24 листопада 1943 року, вже після визволення міста від німців. Призвали його разом зі старшим сином Володею (1925 р.н.), якому якраз виповнилося 18. Та служити їм довелося в різних частинах. Сержант Володимир Саленко через чотири місяці загинув смертю хоробрих, визволяючи рідну Україну. «Чорні піджаки», або «чорна піхота», ті, кого мобілізували в 1943–1944 роках зі звільнених територій України та Білорусії, були тим людським матеріалом на війні, який розтрачували легко. Їх не жаліли, майже не рахували, посилали в бій без обмундирування, у домашньому одязі (тому і називали «чорними піджаками»), іноді беззбройними, вони були змушені йти навіть перед штрафбатами. Із людськими втратами ніхто не рахувався. Командування вирішило, що вони кров'ю повинні були змити «ганьбу окупації». Напевно, мстило за те, що посміли вижити.

✓ Володимир Якович Саленко.

Немає в архівах родини Саленків листів від батька з фронту. Не встиг він їх написати. Менше місяця провоював солдат. Рядовий 2-ї роти 2-го кулеметного батальйону стрілецького полку Яків Саленко вибув з армії (читай – загинув) 22 грудня 1943 року. Саме так написано в недавно відкритих військових архівах. Про це мені розповіла його внучка, Валентина Шпехт, яка по зернинках збирає і дбайливо зберігає історію родини Саленків. А тоді, в 1944-му, прийшло коротке повідомлення: «Ваш чоловік і батько зник безвісти, перебуваючи на фронті».

Війна – це величезні жертви і втрати. Наприкінці грудня 1943 року точилися важкі кровопролитні бої на південний схід від Кіровограда. Тож, може, не так уже й далеко від рідного дому загинув Яків Григорович. На жаль, невідомі ні місце його загибелі, ні місце, де знайшов останній спочинок. Заводська стела загиблим вагонобудівникам, відкрита у 1975 році біля головного офісу Крюківського вагонобудівного заводу, ось уже 45 років стала єдиним місцем, де біля плити з його ім'ям Ксенія Іларіонівна і семеро дорослих дітей – Антоніна, Віра, Надія, Сергій, Ілля, Людмила і молодша Ольга – змогли покласти квіти, вшанувати пам'ять свого загиблого батька і чоловіка. Сьогодні цю традицію продовжують вже їхні діти і внуки. Тепер і для мене

✓ Яків Григорович Саленко.

це ім'я на плиті заводського меморіалу пам'яті стало знайомим і близьким.

«Бабуся була працювитою, сильною духом і дуже віруючою»

ПІСЛЯ війни Ксенія Іларіонівна – вдова і мати загиблих солдатів – залишилася одна з сімома дітьми на руках. Бідували, як всі у той повоєнний час, багато працювали. Ксенія пішла працювати на Крюківський вагонобудівний у деревообробний цех. Робітникам тоді видавали хлібні картки. А вдома тримали кролів і кіз, всією сім'єю обробляли город. Так і вижили.

«Бабуся була працювитою, сильною духом і дуже віруючою людиною, – поділилася зі мною в розмові Валентина Шпехт. – Вважала, що Боженька допоміг їм усім в той час. Розповідала історію, як вони з сусідами вирішили за містом посадити картоплю. Землю вона з дітьми перекопала, а картоплі на посадку не було, ледь-ледь на їжу вистачало. Так вона, помолвившись, посадила в землю лущиння від картоплі. Безнадійна, здавалося б, справа. Однак картопля в той рік у Саленків виросла всім сусідам на диво – красива, міцна. Урожай зібрали щедрий, вистачило родині на всю зиму. Бабуся вважала, що без Божої допомоги тут не обійшлося».

Валентина Олександрівна розповіла мені, що всі діти Якова та Ксенії Саленків виросли, вивчилися, стали гідними людьми, всі працювали на Крюківському вагонобудівному заводі, були на хорошому рахунку. Син Сергій працював зварювальником, Ілля – токарем-універсалом. На КВБЗ працювали їхні дружини Віолетта і Лідія. Сестри вийшли заміж, змінили прізвище. Тож тепер представників саленківського роду можна знайти в багатьох заводських трудових династіях. Антоніна й Іван Вороненки, Віра й Олександр Радіонові, Надія й Олександр Сучкові (мама і тато Валентини Олександрівни), Людмила й Анатолій Вовки, Ольга і Володимир Пшеничні – знайомі заводчанам імена.

***

ЧИМ зацікавила мене історія сім'ї крюківського коваля Якова Саленка? Тим, що вона до болю нагадує історію моєї родини, історію сотень, а може, тисяч кременчуцьких сімей тієї воєнної доби. Мій дід – Олександр Андрійович Влащенко, робітник махоркової фабрики, теж захищав місто в лавах Кременчуцької дивізії народного ополчення, був поранений. У 1943 році його мобілізували в армію. Загинув у 1944-му. Бабусі моєї, Капітоліні Петрівні Китаєвій, прийшло таке ж повідомлення – зник безвісти. І залишилася вона у 33 роки вдовою з трьома малими синами на руках. Допомогти не було кому, обидва вони – і бабуся, і дід – були сиротами. Бабусині батьки померли в 1918-му від тифу, дідових розкуркулили в колективізацію, і вони померли від голоду в 1930-х. Та не опустила руки, не зневірилася, виростила дітей, виняньчила нас.

Перемогу на фронтах війни кували, звичайно, переважно чоловіки, наші діди-прадіди, але життя країни збереглося і продовжилося завдяки нашим бабусям. Завдяки їхній мужності, завзятості, вірі, любові і волі до життя вижили, виросли і стали гідними людьми їхні діти, народилися наше покоління, покоління їхніх онуків. Спасибі вам, наші рідні, за все. І вічна пам'ять...

Валентина ГЕРАСИМЕНКО.